

แนวคิดประโยชน์อย่างแท้จริงในทฤษฎีวิิศวกรรมสังคม
ของโรสโค พาวนด์¹
The Concept of true benefit in Roscoe Pound's
social engineering theory

มานิตย์ กลางขอนแก่น^{1*}, สมหวัง แก้วสุฟอง²
Manit klangkhonnok¹, Somwang Kaewsufong²
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่^{1,2}
Faculty of Humanities, Chiang Mai University^{1,2}
*Corresponding Author, e-mail: manitklangkhonnok@gmail.com

(Received: January 22, 2021 | Revised: August 5, 2021 | Accepted: August 10, 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาความหมาย องค์ประกอบ และเป้าประสงค์ของคำว่าประโยชน์ในแนวคิดและทฤษฎีวิศวะกรรมสังคมของ โรสโค พาวนด์ นักวิชาการด้านกฎหมายและอดีตคณบดีโรงเรียนกฎหมายฮาร์วาร์ดชาวอเมริกัน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการวิเคราะห์เอกสารโดยรวบรวม ข้อมูลจากหนังสือและบทความของโรสโค พาวนด์ และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ปรัชญา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง “การวิเคราะห์ ทฤษฎีวิศวะกรรมสังคมของโรสโค พาวนด์”

ศึกษาผ่านกรอบแนวคิดประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์ วิเคราะห์ประเด็นเรื่องการแบ่งประโยชน์โดยกฎหมายตามทฤษฎีวิิศวกรรมสังคมของรอสโค ปาวนด์ แล้วสรุปผลการวิจัยในเชิงพรรณนา ผลของการศึกษาพบว่าทฤษฎีวิศวกรรมสังคมของรอสโค ปาวนด์ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐานคือทฤษฎีวิศวกรรมสังคม สังคมวิทยา กฎหมาย และแนวคิดประโยชน์นิยมที่มุ่งปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาระบบต่างๆ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และการควบคุมสังคม ผนวกกับแนวคิดเรื่องสังคมวิทยา กฎหมายที่มุ่งเน้นให้นักกฎหมายใช้บริบททางสังคมตรวจสอบสมมุติฐานมากกว่าการใช้แนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยไม่สนใจสังคมและแนวคิดเรื่องประโยชน์สุขของคนหมู่มากในสังคมตามแนวคิดของจริยศาสตร์ที่สังคมวิทยา กฎหมายใช้เป็นพื้นฐานของความคิดของการบัญญัติหรือการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้สังคมมีความกลมกลืน แต่เมื่อสังคมไม่กลมกลืนเพราะขัดแย้งกันทางผลประโยชน์ระหว่างเอกชนและกลุ่มอื่นๆ กฎหมายจึงมีหน้าที่ ในการปรับปรุงประโยชน์ที่ขัดกันในสังคมเหล่านั้นให้มันลงรอยให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดี

คำสำคัญ: ผลประโยชน์, กฎหมาย, วิศวกรรมสังคม, รอสโค ปาวนด์

Abstract

The purpose of this research article is to study origin, meaning, elements, and purpose of social engineering concept of Roscoe Pound a legal scholar and former dean of American Harvard Law School. The research is done by using documentary-based research method. Information is gathered from Roscoe Pound's books and articles and other relevant research works. Study is done through the

conceptual framework of ethical utilitarianism by analyzing the issue of benefit sharing by law of Roscoe Pound's social engineering theory and summarize by descriptive research method. The study revealed that Roscoe Pound's social engineering theory consists of fundamental theory of social engineering and sociology of law and Utilitarianism which seeks to improve and develop systems through scientific methods and social control. It includes of law sociological concept which focuses on lawyers to use social context to examine hypothesis rather than using traditional practices that do not care society. It also includes of concept of benefits of many people in society according to the ethical concept which sociology of law use as the basic idea of commandments or law enforcement making society harmonious. But when society is not harmonized due to conflicts of interests between private and other groups, laws have a duty to adjust the conflicting interests of those societies so that they can stay together in society well.

Keywords: Interest, Law, Social Engineering, Roscoe Pound

1.บทนำ

วิศวกรรมสังคม (Social Engineering) เป็นสายธารทางความคิดที่ก่อกำเนิดขึ้นในสังคมอเมริกัน เรอเน วอร์มสเตอร์ (Rene A. Wormser) อธิบายว่า “วิศวกรรมสังคม คือ กลุ่มพลังปัญญาชนที่มีจำนวนน้อย แต่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง” ใช้วิธีการในการรังสรรค์สังคมโดยวิธีการ “รวบรวมทรัพยากร” (Collectivism) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545, น.438) อีกนัยหนึ่งคำว่า “วิศวกรรมสังคม” (Social Engineering) นั้นเป็นการมองนักวิชาการปัญญาชนเป็นเสมือนหนึ่งวิศวกรทางสังคม แนวคิดวิศวกรรมสังคมเป็นขบวนการอย่างหนึ่ง ที่มีการเคลื่อนไหวไม่เพียงแต่ทางรูปธรรมเท่านั้น ยังมีการสร้างโครงสร้างทางสังคมขึ้นมาอย่างมีแบบแผนแน่นอน โดยให้นักวิชาการทำตนเสมือนเป็นนักวิศวกร ซึ่งมีการกิจเป็นผู้ตัดสินใจว่างานดังกล่าวสามารถบรรลุถึงเป้าหมายอย่างเหมาะสมหรือไม่ หรือต้องพัฒนาในด้านไหน ไม่เพียงพิจารณาว่าทำไมต้องกระทำ ยังพิจารณาถึงระบบโครงสร้างนั้นว่าจะใช้อย่างไร ใช้แบบไหนถึงจะมีความเรียบร้อยสงบสุขด้วย และยังต้องศึกษาโดยการวิจัยให้เป็นที่ประจักษ์ในข้อเท็จจริงของสังคม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรุงแต่งสังคมให้ดีขึ้น (พิรินัย ไชยแสงสุกุล, 2539, น. 351)

ในปลายศตวรรษที่ 19 เกิดความสนใจปัญหาของกฎหมายในแง่สังคมวิทยากันมาก จึงมีการสร้างแนวความคิดทฤษฎีที่เน้นบทบาทความสัมพันธ์ของกฎหมายต่อสังคม อันเป็นการพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ (Function) หรือการทำงานของกฎหมาย มากกว่าการสนใจกฎหมายในแง่ที่เป็นเนื้อหาสาระซึ่งเป็นนามธรรมลอยๆ როสโค พาวนด์ (Roscoe Pound, 1870 – 1964) เป็นนักวิชาการกฎหมายและนักการศึกษาชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียง เคยเป็นคณบดีโรงเรียนกฎหมายฮาร์วาร์ด วารสารด้านการศึกษากฎหมายได้ยกย่องว่าพาวนด์เป็นหนึ่งใน

นักวิชาการกฎหมายที่มีการอ้างถึงมากที่สุดในศตวรรษที่ 20 วาทะสำคัญของพาวนด์ คือ กฎหมายต้องมั่นคง แต่ต้องไม่หยุดนิ่ง (The law must be stable, but it must not stand still) โดยพาวนด์ไม่เห็นด้วยกับความคิดที่ว่าธรรมชาติของกฎหมายไม่เปลี่ยนแปลงและไม่ยืดหยุ่น โดยเฉพาะวิธีการที่ผู้พิพากษาใช้หลักกฎหมายด้วยสามัญสำนึก โดยละเลยผลลัพธ์ในทางปฏิบัติของการตัดสินใจ จากแนวคิดเดิมที่มีอยู่แล้วในอเมริกาผนวกกับแนวความคิดเรื่องนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา ทำให้พาวนด์สร้างทฤษฎีวิวิศวกรรมสังคม (Social Engineering Theory) ขึ้นมา อันเป็นทฤษฎีที่เน้นภารกิจของนักกฎหมายในการจัดระบบผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้สมดุลโดยกลไกทางกฎหมายคล้ายกับการเป็นวิศวกรสังคมที่มุ่งสร้างโครงสร้างสังคมใหม่ อันมีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างสูงสุดโดยให้เกิดการรวบรัดหรือสูญเสียน้อยที่สุด

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าในแนวความคิดเชิงทฤษฎีวิวิศวกรรมสังคมของรอสโคพาวนด์นั้น ไม่อาจกล่าวได้ชัดเจนในแง่การสร้างทฤษฎีผลประโยชน์ทางกฎหมายในรายละเอียดได้ เป็นเพียงการจำแนกประเภทผลประโยชน์เท่านั้น และการจำแนกผลประโยชน์จากฐานคิดของพาวนด์นั้นใช้คำ Interests ไม่ใช่คำว่า Utility เช่นนักประโยชน์นิยมในทางปรัชญา จึงเกิดปัญหาในการตีความแนวความคิดวิวิศวกรรมสังคมของพาวนด์ว่าคำว่าประโยชน์มีแกนหลักอยู่ที่แนวคิดวิวิศวกรรมสังคมหรือประโยชน์นิยมทางปรัชญา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาถึงแนวความคิดเรื่องวิวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์ อย่างถ่องแท้ถึงเจตนารมณ์ของพาวนด์ในเรื่องของผลประโยชน์จากผลงานในหนังสือและบทความอื่นๆของพาวนด์ มาเป็นกรอบในการศึกษาแนวความคิดวิวิศวกรรมสังคม.

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ที่มา ความหมาย องค์ประกอบ และเป้าประสงค์ของ ทฤษฎีวิิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาอ่านและวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับ นิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยาและทฤษฎีวิศวกรรมสังคมจากเอกสารที่เลือกไว้ ใน เนื้อหา ความหมาย และแนวคิดที่สำคัญทั้งเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง เพื่อ หาข้อสรุปเกี่ยวกับทฤษฎีวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์ โดยการนำเสนอใน รูปแบบการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analysis Description)

4. ผลการวิจัย

แนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์ เป็นแนวคิดที่ก่อกำเนิด โดยการใช้เพื่อแก้ไขปรับปรุงสังคมหรือการปฏิรูปโดยใช้กฎหมายเป็นแกน หลักในการแก้ปัญหา เดิมแนวคิดวิศวกรรมสังคมนั้นเกิดขึ้นในเชิงอุตสาหกรรม เป็นแนวความคิดของวิลเลียม โทรมัน (William H. Tolman) ที่มุ่งพัฒนาการทำงานและความเป็นอยู่ของพนักงานและการสร้างสวัสดิการที่เป็นรูปแบบของการปรับปรุง ด้านอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพ การสร้างขอบเขตที่หลากหลาย ในขอบเขตอุตสาหกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับแรงงาน ต่อมาเอ็ดวิน เอิร์ป (Edwin L. Earp) ได้ใช้แนวคิดทางวิศวกรรมสังคม โดยมีเป้าหมายการพัฒนาาระบบอุตสาหกรรมจากการกำหนดปัญหาสภาพแวดล้อมในทางสังคมและบุคคล ให้มีการศึกษาสังคม จิตวิญญาณของสังคม การจำแนกทางชนชั้น และการควบคุมทางสังคม หลักการทางวิศวกรรมสังคมนั้น พยายามที่จะใช้รูปแบบทาง

วิทยาการของวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือหรือรูปแบบของการพัฒนาสังคม ซึ่งทฤษฎีวิวิศวกรรมสังคมนั้นมีต้นกำเนิดและเติบโตที่แนบแน่นในสหรัฐอเมริกา เพื่อที่จะควบคุมและพัฒนาสังคมอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด และการควบคุมในทางการเมืองเพื่อต้องการที่จะควบคุมพื้นที่ในการปฏิรูปสังคม การสร้างวิธีการที่มีประสิทธิภาพ โดยการเน้นการศึกษาสังคมใช้วิธีการแบบวิทยาศาสตร์ คือให้นักสังคมศาสตร์เป็นเสมือนนักสำรวจหรือวิศวกรทำการสำรวจสังคม ใช้สังคมเป็นเสมือนสนามทดลองทางความคิดให้กับนักสังคมศาสตร์ สังคมของโรสโค พาวนด์ จึงได้หยิบแนวคิดดังกล่าวขึ้นมาเป็นแม่บทในการสร้างแนวคิดเป็นวิศวกรรมสังคมแบบของเขาเอง โดยใช้ฐานคิดจากองค์ประกอบเหล่านี้

4.1 แนวคิดจากทฤษฎีวิวิศวกรรมสังคม

แวน เมอร์เกน (J.C.Van Marken, 1845 - 1906) นักอุตสาหกรรมชาวดัตช์สร้างคำศัพท์ทางสังคมคือคำว่า “วิศวกรสังคม” ในการเขียนความเรียงเมื่อปี 1894 แนวคิดคือนายจ้างสมัยใหม่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญในการจัดการกับความท้าทายของมนุษย์เช่นเดียวกับความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค (คือวิศวกรแบบดั้งเดิม) เพื่อจัดการกับความท้าทายที่ไม่ใช่มนุษย์ (กระบวนการทำงานของเครื่องจักร) คำนี้มีอิทธิพลในอเมริกาในปี 1899 เมื่อแนวคิดของ “วิศวกรรมสังคม” ได้รับการเปิดตัวเป็นชื่อของงานของวิศวกรทางสังคม วิศวกรรมสังคมเป็นชื่อของวารสารเล็ก ๆ ในปี 1899 (เปลี่ยนชื่อเป็น “บริการสังคม” ในปี 1900) และในปี 1909 มันกลายเป็นชื่อของหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า Social Engineering ที่เขียนโดยบรรณาธิการอดีตของวารสาร คือ วิลเลียม โทลแมน (William H. Tolman) นี่เป็นจุดสิ้นสุดของการใช้คำศัพท์ในแง่ที่สร้างโดยเมอร์เกน

ต่อมาได้มีนักสังคมวิทยาชื่อ เอ็ดวิน เอิร์ป (Edwin L. Earp) ได้นิพนธ์ The Social Engineer ขึ้นมาอีกเล่มและตีพิมพ์ในช่วงปี 1911 การใช้งานคำศัพท์ใหม่จึงได้เปิดตัวซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้นคำว่า "วิศวกรรมสังคม" เมื่อถูกอ้างถึงจึงหมายถึงวิธีการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมในฐานะ "เครื่องจักร" ที่จะต้องจัดการในลักษณะของวิศวกรเทคนิค (David, 2007, p. 43-82)

วิลเลียม โทลแมน ได้ประดิษฐ์คำดังกล่าวขึ้นในช่วงนิยามความมีประสิทธิภาพ เขามีความตั้งใจให้เป็นเครื่องมือในช่วงศตวรรษที่ 19 หลักการทั่วไปวิศวกรสังคมคือการทำให้คนงานมีประสิทธิภาพในการทำงานและในขณะเดียวกันก็สร้างเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกันด้วย แนวคิดดังกล่าวใช้เวลาไม่นานสำหรับการเผยแพร่ในโลกของอุตสาหกรรม จนมันข้ามเขตแดนไปมีบทบาทในโลกของการเมืองอีกด้วย ดังนั้นแนวคิดวิศวกรสังคมจึงเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทกับนักปฏิรูป โดยเฉพาะนักปฏิรูปสังคมที่มีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ หลังจากนั้นแนวคิดวิศวกรสังคมถูกนักปฏิรูปสังคมนำมาใช้ในช่วงยุคก้าวหน้า เบนนี่ คลูลสัน (Benny Carlson) ได้สรุปว่า วิศวกรรมสังคม (Social engineering) ที่เห็นตามสื่อสิ่งพิมพ์ (The New York Times) ได้สร้างเรื่องราวต่างๆที่เราไม่เคยรู้มาก่อน การใช้ศัพท์คำนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ ในแต่ละช่วงของยุคและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความกลัวและความหวังในแต่ละช่วงเวลา (Benny Carlson, 2005, p.70 - 94)

เอ็ดวิน เอิร์ป (Edwin L. Earp) ถือว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่สร้างแนวคิดเกี่ยวกับวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) เขาได้เขียนหนังสือชื่อว่า The Social Engineer จากแนวคิดที่ว่า “การสูญเสียเวลาและทรัพยากรที่ยิ่งใหญ่ที่สุดไม่ใช่แค่การขาดเครื่องจักรหรือความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์กับกองกำลังที่มีอยู่ แต่เป็นกรณีที่ไม่มีใครสามารถทำงานให้กับคนอื่นได้หรือการควบคุมเครื่องจักรให้สัมพันธ์กับประโยชน์ของสิ่งของทั้งหมดที่มีอยู่ได้โดยไม่มีแรงเสียด

ทานทางสังคม” (Edwin L. Earp, 1911, p. xi – xvii) เอปให้เหตุผลว่า การพัฒนาสังคมนั้นจะต้องมีการศึกษาความคิดทางสังคม, จิตใจของสังคม, การจำแนกชนชั้นทางสังคม, การควบคุมสังคมและเน้นการศึกษาสังคมสมัยใหม่อยู่เสมอ ในหนังสือเรื่อง Machine-age ideology : social engineering and American liberalism, 1911–1939 ที่เขียนโดย จอห์น จอร์แดน (John M. Jordan) ให้ข้อมูลว่า ในอเมริกาประมาณสี่สิบถึงห้าสิบปีก่อนหน้านี้ ในปี 1909 อเมริกาตระหนักถึงความสำคัญในข้อที่ว่า ต้องมีการควบคุมพื้นที่ที่กว้างมากขึ้น จึงมีการให้นักสังคมศาสตร์ทำการสำรวจภายในประเทศ การทำสงคราม และการออกแบบศูนย์กลางสำหรับการควบคุมอุตสาหกรรมขึ้น ต่อมาในปี 1929 ช่วงเริ่มศตวรรษเกิดภาวะเศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่สามารถแก้ไขได้ นักสังคมศาสตร์ได้มีการสำรวจแนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมและพบว่า มันไม่ได้เป็นศูนย์กลางของคำตอบทั้งหมดในการแก้ปัญหา ชาวอเมริกันส่วนมากลุกขึ้นต่อต้านเกี่ยวกับมุมมองที่คับแคบของแนวคิดวิศวกรรมสังคม มีการตั้งสมมุติฐานศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดวิศวกรรมสังคมว่าเป็นการผลักดันความปรารถนาที่ไร้เหตุผลทางการเมืองจนทำให้มีปัญหาในหลายด้าน เช่น ความไม่สมเหตุสมผล และไม่เป็นการเมืองภาคประชาชน (John M. Jordan, 1994, p.281) ในปี1939 ด้วยความปรารถนาที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้กับชาวอเมริกัน จึงมีการจัดงาน New York World’s Fair งานดังกล่าวมีความต้องการที่จะสร้างวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูทางการเมือง งานที่เกิดจึงเป็นการวาดแนวคิดด้านวิศวกรรม (Illustrated London News, April 29, 1939, p. 833) กลุ่มนักวิศวกรสังคมเชื่อว่าจะสามารถสร้างคนยุคใหม่ ที่มีความสำนึกเกี่ยวกับการรวบรวมทรัพยากรได้เป็นเรื่องที่สำคัญ วิศวกรพยายามที่จะทำให้แนวคิดดั้งเดิมเรื่องของวิสาหกิจอิสระ (Free Enterprise) ของชาวอเมริกันนั้น

หมดไป โดยใช้โรงเรียนและมหาวิทยาลัยเป็นฐานหลักสำคัญ โดยครูและอาจารย์มีหน้าที่ในร่างและจัดหลักสูตรให้มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความเชื่อมั่นและพฤติกรรมของคนรุ่นหลังต่อสังคม เช่นการสร้างวิชาสังคมศึกษา (Social studies) ขึ้นมา ดังนั้นนักการศึกษาจึงเป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญในการนำไปสู่สังคมใหม่ที่ดีกว่า การโยนคำถามไปยังนักสังคมศาสตร์ (Social Scientists) ที่พยายามจัดตัวเองเข้าเป็นนักวิทยาศาสตร์ มีการนำเอากรรมวิธีและแบบแผนของนักวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ วิธีการคือการเก็บสถิติ การใช้วิชาคณิตศาสตร์มาประยุกต์กับเหตุการณ์ทางสังคม ดังนั้นนักสังคมศาสตร์ก็คือ นักวิชาการประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์ตามแบบฉบับของนักวิทยาศาสตร์โดยแท้ โดยเขาเหล่านี้มีความรู้ดีกว่าสังคมนั้นเป็นเสมือนวัตถุที่สามารถทดลองได้ และสังคมจะเปลี่ยนแปลงได้โดยการใช้เครื่องมือที่ถูกต้อง (Iain McLean, British Academy Blog, 2018)

4.2 แนวคิดจากสังคมวิทยากฎหมายและแนวคิดประโยชน์นิยม

แนวคิดแนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวน์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องประโยชน์นิยมในแนวคิดทางกฎหมายกับเรื่องสังคมวิทยากฎหมาย ผสมเข้ากับแนวคิดวิศวกรรมสังคม ทั้งสามแนวความคิดนี้ เป็นการประยุกต์แนวความคิดในทางปรัชญาหรือนิติปรัชญาและการปฏิรูปสังคมและข้อเรียกร้องไปสนับสนุนแนวความคิด จากการศึกษาวิชากฎหมายส่วนมากเราจะคุ้นชินกับการศึกษากฎหมายเชิงกฎเกณฑ์ (Normative legal theory) เป็นหลัก แต่ยังมีแนวทางของการศึกษากฎหมายอีกประเภทหนึ่งที่พยายามจะทำความเข้าใจกฎหมายในฐานะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม (Sociology of Law) พร้อมกับสำรวจตรวจสอบพิจารณาอุปบริบทเงื่อนไขทางสังคมที่มีกฎหมายมีการบังคับใช้อยู่ในขณะนั้นเป็นเช่นไร ซึ่งตามปกติการศึกษา

กฎหมายเชิงสังคมวิทยานั้นจะตั้งอยู่บนฐานความคิดที่เชื่อมโยงกันคือ การตระหนักถึงกฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมรูปแบบหนึ่งเท่านั้น และกฎหมายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น และจะต้องมีการวิเคราะห์สำรวจจนโน้ตค้นถึงกฎหมายตามความเป็นจริง (law in Action) แนวคิดของประโยชน์นิยมนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายในฐานะที่เป็นนิติศาสตร์เชิงจริยศาสตร์ (Ethical Jurisprudence) ที่วางทับซ้อนกันเกี่ยวกับประเด็นเรื่องของความยุติธรรม ในกระบวนการนิติบัญญัติที่สัมพันธ์กับบรรทัดประโยชน์หรือความยุติธรรมกับตัวบทในทางกฎหมาย ประโยชน์นิยมยังถือเอาคุณค่าในการตัดสินกฎหมายกับปริมาณความสุขของมวลชนเป็นเกณฑ์เกี่ยวกับการตรากฎหมายขึ้นมา ในหนังสือ The Theory of Legislation ของเบนจามิน ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการนิติบัญญัติว่าเป็นการส่งเสริมหรือการสร้างคุณงามความดีให้เกิดแก่สาธารณชน ผู้ตรากฎหมายพึงใช้หลักอรรถประโยชน์เป็นพื้นฐานของการให้เหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย หลักของประโยชน์นิยมตั้งอยู่บนข้อที่ว่ามนุษย์เราก่ออยู่ภายใต้เจ้านายสองคน คือ ความสุข(Pleasure) และความทุกข์ (Pain) ประโยชน์นิยมแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติหรือแนวโน้มของมนุษย์ที่จะป้องกันความชั่วร้ายและให้ได้มาซึ่งความดี ความดีนั้นคือความสุข ส่วนความชั่วร้ายที่ว่านั้นคือความทุกข์ กฎหมายที่ดีนั้นคือกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักอรรถประโยชน์คือกฎหมายที่ทำให้เกิดปริมาณความสุขมากที่สุดแก่เอกชนในสังคม (Hedonistic Principle) (รองพล เจริญพันธุ์, 2529, น.101)

แนวคิดเรื่องนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาธรรมชาติของ “กฎหมาย” ที่เกี่ยวข้องกับสังคม ทิมเชฟฟ์ (Timasheff) กล่าวว่า มีจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะอธิบายคำว่า “นิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา” ว่าเป็นสิ่งที่ใช้ในการบังคับกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์โดยจำเพาะเจาะจงในสังคมและกฎหมายเป็นสิ่ง

ที่ถูกตราขึ้นเพื่อจะใช้ภายในกลุ่มสังคมเท่านั้น กลุ่มสังคมที่ว่านี้คือองค์ประกอบของระบบทางโครงสร้างที่สำคัญที่สุด ในแนวคิดของนักปรัชญาสมัยใหม่ ได้กำหนดความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนนี้เพื่อเป็นจุดแบ่งระหว่างบุคคลกับความสัมพันธ์ความสัมพันธ์(ด้านกฎหมาย)ที่สร้างขึ้นมานี้จะไม่ทำลายการดำรงอยู่ของแต่ละบุคคลในสังคม สังคมจึงจะมีแบบฉบับที่เข้มแข็งของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม (N.S.Timasheff 1939 pp.19-20) ทฤษฎีนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยานั้น ก่อกำเนิดเค้าลางขึ้นตั้งแต่สมัยที่ปลายศตวรรษที่ 19 และได้รับความนิยมมากขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 20 พาวน์ กล่าวว่า ความมุ่งหวังนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของความเป็นจริงในชีวิตกับกฎหมาย (ในความหมายของนักสังคมวิทยา) การกำหนดสภาพแวดล้อมของการศึกษาสังคมวิทยากฎหมาย ตัวแปรที่สำคัญเกี่ยวกับกฎหมายนั้น คือ ความคิด คุณค่า และระดับของเป้าหมายที่เป็นสิ่งจำเพาะของขอบเขตของปรัชญากฎหมาย สังคมวิทยากฎหมายนั้นจึงเป็นวิชาพื้นฐานสำหรับนักนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา นักนิติปรัชญา และนักนิติศาสตร์เชิงปรัชญา อย่างไรก็ตามนักนิติศาสตร์จำเป็นต้องสร้างสิ่งที่เป็นพื้นฐานเหล่านี้ แม้ว่าในสมัยหนึ่งจะมีผู้พิพากษายืนยันว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถกระทำนอกเหนือหลักเกณฑ์เดิมขึ้นมาได้ แต่สังคมวิทยากฎหมายไม่ได้เป็นเพียงแค่มกฎหมายกับสังคมเท่านั้น มากไปกว่านั้นคือการเรียกร้องให้มีการศึกษาสังคมวิทยากฎหมายอย่างเพียงพอสำหรับนักนิติศาสตร์ เพื่อการนำมาซึ่งพื้นฐานที่ง่ายต่อการเข้าใจกฎหมายมากกว่าการเข้าถึงธรรมชาติของกฎหมาย การให้ความสนใจไปที่ความแตกต่างระหว่างสังคมวิทยากับกฎหมายนั้น มันไม่สามารถแทนที่กันได้ ทั้งสองอย่างต้องควบคู่กันไประหว่างนิติปรัชญากับสังคมวิทยาที่เป็นศาสตร์เก่าแก่กว่า พร้อมวิธีการจัดการในรูปแบบของวิธีการทางปรัชญา (Pauline McDonald, 1979, P. XV) เคลเซน (Hans Kelsen) อธิบายว่า สังคมวิทยากฎหมายเป็นศาสตร์ที่อธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติพฤติกรรมของมนุษย์ ตามที่มัน “เป็น” (is) ตราบเท่าที่มันมีผลกระทบระบบ

กฎหมาย ในทางกลับกันวิชากฎหมายเป็นวิชาที่ว่าด้วยบรรทัดฐานและศึกษา กฎเกณฑ์ในทางสังคมในสิ่งที่ “ควร”(Ought) จะเป็นมากกว่า วิธีการของ**สังคม วิทยา**กฎหมายวางอยู่บนพื้นฐานของหลักการของสาเหตุ (Principle of Causality) แต่วิธีการของ**นิติศาสตร์**เป็นการสร้างบรรทัดฐานในเชิงหลักการของการกล่าวหา (Principle of imputation) นี่คือ ความแตกต่างระหว่างสังคมวิทยา กฎหมายกับหลักกฎหมาย (H. Kelsen, 1960 , pp. 107-113) ส่วน **ฮาร์ท (H.L.A. Hart)** เขาได้กล่าวไว้ใน The Concept of Law ว่า ในแนวคิดด้าน กฎหมายนั้น มีการสร้างความแตกต่างในระดับพื้นฐานระหว่างมุมมองภายในและ มุมมองภายนอกของบรรทัดฐาน มุมมองภายในคือการสำรวจปัญหาของบุคคลใน สังคมว่ายอมรับบรรทัดฐานที่เป็นส่วนประกอบของกลุ่ม และกลุ่มนั้นมีการ กำหนดเชิงความต้องการในการเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายและเป็นแนวทางใน การแก้ปัญหา เช่น พื้นฐานของการเรียกร้องสิทธิ (the basis for claims) ความ ต้องการ(demands) การรับรองสิทธิ(admissions) การวิจารณ์หรือการลงโทษ (criticism or punishment) ในการซื้อขายตามกฎหมายระเบียบที่คุ้นเคยใน ชีวิตประจำวัน (in all the familiar transactions of life according to rules) ในทางกลับกันมุมมองภายนอกนั้น คือการมีที่มีผู้สังเกตการณ์และอธิบายและ หลักเกณฑ์ในการจดบันทึกพฤติกรรมแบบเดียวกันสม่ำเสมอ (Regular and Uniform behaviour) และการตรวจสอบปฏิกิริยาที่เป็นปรปักษ์ (hostile Reaction) จากพฤติกรรมดังกล่าว (H.L.A. Hart, 1961, pp. 75-96) **เวเบอร์ (Max Veber)** ที่ถือว่าเป็นผู้ที่ศึกษาความคิดทางสังคมวิทยาชาวเยอรมัน เขา ศึกษาบทบาทของสังคมวิทยากับมิติของศาสตร์อื่นๆ เวเบอร์ได้วางหลักการทาง สังคมวิทยากฎหมายไว้ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้อื่นๆกับระบบกฎหมาย การแยกประเภทของการศึกษาตามรูปแบบของเวเบอร์นั้น อันโธนี กอร์นแมน

(Anthony kronman) อธิบายว่า ลักษณะของการศึกษากฎหมายมี 3 ประการ คือ **1.การศึกษามุมมองภายในของกฎหมาย** คือการศึกษากฎหมายในแง่ของ บทบัญญัติ ที่เป็นส่วนสำคัญในการทำงานของระบบกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้อง กันกับแนวคิดพื้นฐานของนักคิดและแนวปฏิบัติของกฎหมาย ทั้งการพัฒนา กฎหมายของนักวิชาการกฎหมายให้สัมพันธ์กับองค์ความรู้อื่นๆ **2.การศึกษา มุมมองภายนอกของกฎหมาย** ก้าวข้ามมุมมองทางศีลธรรมและแนวคิดทาง ปรัชญาที่มุ่งเน้นภารกิจในเชิงการค้นหาคำตอบสูงสุดของกฎหมายบน พื้นฐานของหลักการทางศีลธรรม เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์เงื่อนไขที่มีอยู่ของ กฎหมาย ในขอบเขตของศีลธรรมเหล่านั้นให้อยู่ให้รูปของมาตรฐานทางบรรทัด ฐาน **3.การศึกษากฎหมายที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ** คือการศึกษากฎหมายเชิงทฤษฎี และเชิงประจักษ์เพื่อตรวจสอบการขับเคลื่อนลักษณะและระบบกฎหมายที่อยู่ใน รัฐ พร้อมทั้งการศึกษาสาเหตุของผลกระทบ โครงสร้าง หน้าที่ และวัตถุประสงค์ แนวทางการปฏิบัติของกฎหมาย การพยายามที่จะตรวจสอบลักษณะภายนอก ของกฎหมายผ่านมุมมองภายนอกจะเกิดการวิเคราะห์และการปรับตัวตัวของ กฎหมายและการตรวจสอบที่ว่านี้จะต้องอยู่ในรูปแบบของระเบียบวิจัย เพื่อที่จะ ระบุถึงความสามารถที่จะตั้งคำถามได้ ในแง่หนึ่งคือการศึกษากฎหมายกับ สังคมศาสตร์ กฎหมายกับความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆในมิติต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (Mathieu Deflem, 2008, p.5) ส่วน ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) หมายถึงทฤษฎีจริยศาสตร์ (Ethics) ที่ถือว่า ความเป็นดีคือความสุข (Happiness) การกระทำที่ถูกต้องคือการสร้างความสุขให้ เกิดขึ้นแก่คนจำนวนมากที่สุด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **หลักมสุข** (The Greatest Happiness Principle) โสเครตีส นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากคน หนึ่งในยุคกรีกด้านการเมืองและการปกครอง กล่าวถึงแนวคิดแบบประโยชน์สุข นิยม คือ คริสต็อติมานตัส (Adinantus) ถามโสเครตีสว่าผู้ปกครองรัฐควรทำ

ตัวอย่างไร โสเครตีสตอบว่าพวกเขาต้องไม่นึกถึงผลประโยชน์ของตัวเอง ไม่นึกถึงความร่ำรวยของตัวเอง “ต้องนึกถึงความสุขของสังคม อันมิใช่ความสุขของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือความสุขของกลุ่มผู้ปกครองเอง” (Barrow Robin, 1975, p. 27) ประโยชน์นิยมเป็นจริยศาสตร์ที่มีการตัดสินผลของการกระทำเสมอ (consequentialism) ดังนั้น ความดีคือความสุขของคนหมู่มาก ส่วนความทุกข์คือผลตรงข้ามกับการกระทำ โดยแนวความคิดประโยชน์นิยมนั้นอยู่ในข่ายของจริยศาสตร์สุขนิยม (Hedonism) ความสุขหมายถึงความพอใจ (Pleasure) และปราศจากความทุกข์ทรมาน ความทุกข์ คือ ความเจ็บปวดทรมาน (suffering and pain) ซิดวิก (Sidgwick) กล่าวว่า “ประโยชน์นิยม เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่ถือว่าพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่น่ามาซึ่งความสุขมากที่สุดและเพื่อแผ่แก่คนจำนวนมากที่สุด การกระทำนั้นๆถือว่าเป็นสิ่งที่ดี” (รูปทอง กว้างสวาสดี, 2531, น.7) ประโยชน์นิยมเป็นทฤษฎีจริยศาสตร์ที่ถูกคิดค้นโดย เบนธัม (Bentham) แต่ผู้ที่พัฒนาต่อยอดให้ลัทธินี้มีความเด่นชัดมากกว่า คือ จอร์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill) (วิทย์ วิศทเวทย์, 2523, น.33) แนวคิดเรื่องประโยชน์นิยมของเบนธัมนั้น วางหลักไว้ว่าธรรมชาตินั้นได้วางมนุษย์ให้อยู่ภายใต้การปกครองของนายสองคนคือ ความเจ็บปวดกับความพึงพอใจ ก็นายสองคนนี้แหละที่จะมากอยซ์บอกถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ ตลอดถึงคอยกำหนดสิ่งที่เราจะทำตามมาตรฐานแห่งศีลธรรมอีกประการหนึ่ง สายโซ่แห่งเหตุและผลอีกด้านหนึ่งผูกติดอยู่กับบัลลังก์ของนายทั้งสอง ควบคุมสิ่งที่เราทำ ทุกคำที่เราพูด และทุกสิ่งที่เราคิด ทุกความพยายามที่เราทำเพื่อสลัดออกซึ่งการควบคุม ในคำพูดคนเราอาจสร้างทำเป็นว่าตัดขาดจากจักรวรรดิของเขาได้ แต่แท้ที่จริงเราอยู่ในอาณาเขตแห่งอำนาจของเขาตลอดเวลา หลักแห่งประโยชน์นิยมรับการถูก

ควบคุมนี้มาเป็นพื้นฐานในการมีเป้าหมายคือการได้มาซึ่งความสบายโดยเหตุและผลและการนิติบัญญัติ (Jeremy Bentham, 1981, chap. 2)

เป้าหมายของแนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์ นั้น พาวนด์ ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับผลประโยชน์ว่า “เราต้องมีการวัดผลของกฎหมายด้วยผลประโยชน์ (We must measure the law with reference to the interest)” (Roscoe Pound, 1922, p. 256) เพราะในอดีตมีความเชื่อว่า ไม่มีอะไรน่าสนใจเท่ากับการรักษาสถานะส่วนตัวให้กับทุกคน (nothing so essentially interested as in securing to every individual his private rights) ในสมัยโรมันมีผลปฏิบัติในทางความคิดในเรื่องของความยุติธรรมของทรพีซินเป็นอย่างมาก ใน การที่จะรักษาสถานะทางสังคมที่เป็นอยู่โดยตั้งมลรัฐของรัฐให้เป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์และอำนาจ (the interests and powers) การกระทำโดยรวมที่เป็นองค์ประกอบเป็นบุคลิกในทางกฎหมายของแต่ละบุคคล ตามที่ระบุไว้ในมลรัฐของพระเจ้าจัสติเนียน (Justinian) หลักการของกฎหมายมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1. ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์ (to live honorably) 2. การไม่ทำร้ายผู้อื่น (not to injure another) 3. ส่งคืนสิ่งของให้กับทุกคนเมื่อถึงกำหนด (to give to everyone his due) ผลประโยชน์สำหรับอีกฝ่ายหนึ่ง คือการที่ไม่ต้องทำร้ายสิ่งที่เป็นของใครคนใครก็ตาม นี่เป็นจารีตประเพณีที่ทิ้งไว้ให้กับองค์กรและองค์กรทางสังคม (Roscoe Pound, 1921, pp.86-87)

ในผลประโยชน์ (Interest) ของทฤษฎีวิศวกรรมสังคมของพาวนด์นั้น เขาได้วิเคราะห์ถึงความต้องการ (demands) ของมนุษย์เป็นหลัก ทุกคนมีความปรารถนาและความต้องการที่หลากหลาย การจะตอบสนองความต้องการนั้นควรทำอย่างไร แต่บางครั้งความปรารถนาหรือความต้องการที่วุ่นวาย กลับทับซ้อนอยู่กับความต้องการของผู้อื่นและอาจขัดแย้งกันกับเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนเดียวกันได้ หน้าที่นี้จึงตกเป็นของนิติศาสตร์ที่ต้องมองดูให้เห็นถึงข้อเรียกร้อง

เหล่านี้ พร้อมกับผลักดันให้เกิดการบรรลุผลเท่าที่จะเป็นไปได้ พาวนด์กล่าวว่า งานที่ดีที่สุดของวิศวกรรมสังคมนั้นคือ การส่งเสริมความสัมพันธ์ของการซื้อขาย เหมือนการสั่งซื้อสินค้าและการทำให้สินค้าชิ้นนั้นมีอยู่ในชั้นวางสินค้า ซึ่งหมายถึง การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ของสิ่งต่างๆ หรือทำให้สิ่งดำเนินไปโดยสิ้นเปลืองเวลาน้อยที่สุด (Roscoe Pound, 1942, pp. 64-65) การรักษาและการกำหนดขอบเขตของผลประโยชน์เหล่านี้ ต้องมีการควบคุมให้อยู่ในหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและพัฒนาโดยกระบวนการยุติธรรมและต้อง มีการร้องขอให้มีการตรวจสอบว่าอะไรคือข้อเรียกร้องหรือกดดันให้ฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้พิพากษา และหน่วยงานที่ให้บริการมีการยอมรับและรักษาความปลอดภัย (Roscoe Pound, 1940, p.61) เรื่องของผลประโยชน์หากถูกจัดเป็นเรื่องสาธารณะแล้ว ถือเป็นข้อเรียกร้องหรือความปรารถนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในสังคมการเมืองแบบดั้งเดิมและการจัดระเบียบทางการเมืองเกี่ยวกับองค์กรและผลประโยชน์ของรัฐในฐานะที่เป็นผู้รักษาประโยชน์สังคม (Roscoe Pound, 1945, p.909-929) ความสนใจที่เป็นเรื่องของสังคม เป็นการเรียกร้องหรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมในสังคมของอารยธรรมที่ยืนยันถึงประโยชน์ (social life in civilized society) ในอดีตผลประโยชน์ในทางสังคมถูกพูดถึงในหลักกฎหมายทั่วไป ภายใต้ชื่อ นโยบายสาธารณะ (public policy) มีการจัดรายการของผู้มีส่วนได้เสียในทางสังคมโดยกฎหมายอย่างมั่นคง ดังนั้นผลประโยชน์จึงหลักๆในทางสังคมถูกดำเนินการผ่านแนวคิดทางกฎหมายทั้งหมด และเป็นความปลอดภัยของผลประโยชน์ทางสังคม (Ibid., pp.17-18) จากความหมายของ คำว่า *Interest* จะเห็นได้ว่าเค้าโครงของแนวคิดทฤษฎีวิศวกรรมของพาวนด์นั้นมีพื้นฐานมาจากแนวคิดแบบประโยชน์นิยม แต่ไม่ใช่ประโยชน์นิยมที่เป็นเนื้อเดียวกันกับแนวคิดของมิลล์หรือแบนธัม พาวนด์เลือกใช้คำว่า *Interest* เพราะการเปลี่ยนแปลงทาง

สังคมแบบอเมริกาที่ก้าวกระโดดจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม เพื่อจะให้กฎหมายก้าวทันกับโลกยุคอุตสาหกรรม การปรับปรุงกฎหมายในเชิงโครงสร้างจึงต้องอาศัยการปฏิรูปทางสังคมที่ยึดข้อเรียกร้องของปัจเจกชนเป็นหลัก ทั้งมองถึงความต้องการของเขาเป็นแม่บทในการแก้ปัญหาและการตอบสนองความต้องการผลประโยชน์ของเอกชน เป็นส่วนหนึ่งในเป้าประสงค์ในการเชื่อมผลประโยชน์ทั้งหลายเข้าด้วยกันทั้งผลประโยชน์มหาชนและผลประโยชน์สังคม ไม่ใช่ความสุขของคนส่วนมากในสังคมเป็นเป้าหมายเพียงประการเดียว ในหลักของอรรถประโยชน์ต้องมีการคำนวณความสุขและการชั่งน้ำหนักความสุขความทุกข์ ขบวนการทางกฎหมายโดยนักกฎหมายที่เป็นวิศวกรนั้น ไม่อาจคำนวณความสุขความทุกข์นั้นได้หมดจด เพราะความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นไม่เท่ากัน การปรับหรือการประสานผลประโยชน์จึงจำต้องอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเพื่อที่จะอนุญาตหรือบังคับแม้กระทั่งลงโทษให้ได้รับความทุกข์ ความถูกผิดทางศีลธรรมไม่อาจคำนวณได้จากกฎหมาย เพียงแค่ต้องการผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคมคนหมู่มากที่สุดตามแนวทางของอรรถประโยชน์ ที่เป็นต้นแบบของวิศวกรรมสังคมก็เพียงพอที่จะปรับลำดับขั้นของประโยชน์ให้สมดุลกันได้ในที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดวิศวกรรมสังคมของพาวนนั้น เป็นทฤษฎีที่ถูกประกอบสร้างด้วยแนวคิดทฤษฎีหลักด้วยกัน 3 ส่วน คือ 1.แนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) 2.แนวคิดเรื่องสังคมวิทยากฎหมายและนักนิติศาสตร์เชิงสังคม (Sociology of Laws and Sociological Jurisprudence) 3.แนวคิดเรื่องประโยชน์นิยมในทางกฎหมาย (Utilitarianism)

พื้นฐานแนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) ตามแนวคิดของโทรแมนและไอบันนั้น มีจุดประสงค์ชัดเจนในการปฏิรูปในทางอุตสาหกรรม

ละมุงพัฒนาปรับปรุงการทำงานของวิศวกรกับเครื่องจักรให้มีประสิทธิภาพ ในช่วงหกสิบที่ผ่านมา การสร้างขอบเขตที่หลากหลายในขอบเขตอุตสาหกรรมนั้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับแรงงาน ในสมัยก่อนการจะพัฒนา อุตสาหกรรมที่ดীনั้น แทบจะเป็นไปไม่ได้เพราะการใช้แรงงานนั้นไม่มีการต่อรอง กับนายจ้างได้ แต่เมื่อมีแนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในโลก อุตสาหกรรม มีการดำเนินการไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมทาง สังคม พลเมืองและศาสนา หลายปีต่อมาสมาพันธ์เทศบาลแห่งชาติได้มีการ ปรับปรุงและแก้ไข จนมีการบัญญัติศัพท์เรียกแนวคิดนี้ว่า “สังคมสงเคราะห์ (welfare work)” การตระหนักถึงสวัสดิการที่พึงพาอาศัยกัน เป็นการส่งเสริมธุรกิจ ให้เกิดความสำเร็จ ในรูปแบบคล้ายๆ กับการเป็นเศรษฐศาสตร์สังคม(Social Economics) แนวคิดวิศวกรรมสังคมของโทลแมนเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการ ทำงานของอุตสาหกรรมที่เปรียบเสมือนเครื่องจักรที่เริ่มมนุษยธรรมให้เป็นองค์กรที่ มีมนุษยธรรม จากสิ่งที่นายจ้างและลูกจ้างร่วมมือกันนั้น ความร่วมมือกัน (mutuality) ย่อมเป็นประโยชน์แก่ทั้งนายจ้างและแรงงาน ผลลัพธ์ออกมาจึงเป็น ผลดีที่ทำให้การผลิตหรือผลผลิตมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นพร้อมกับสวัสดิการที่เพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงาน โทลแมนกล่าวว่า “จุดจบของการการลงทุน ไม่ควรที่ นายจ้างจะเป็นผู้บังคับเพียงฝ่ายเดียว” (Charles A. Ellwood, 1910, p .560-561) พาวนด์เห็นว่า พื้นฐานความคิดนี้เป็นการกระจายตัวในสังคมที่มีการต่อรอง ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในสังคมที่เป็นระบบแบบอุตสาหกรรม ในการปฏิรูปที่มี ข้อเรียกร้องที่วุ่นนี้ เกิดจากความมุ่งหวังนั้นขึ้นอยู่กับการรวมตัวของความเป็นจริง ในชีวิตกับกฎหมาย (ในความหมายของนักสังคมวิทยา) การกำหนด สภาพแวดล้อมของการศึกษาสังคมวิทยากฎหมาย ตัวแปรที่สำคัญเกี่ยวกับ กฎหมายนั้น คือความคิด คุณค่า และระดับของเป้าหมายที่เป็นสิ่งจำเพาะของ

ขอบเขตของกฎหมาย สังคมวิทยากฎหมายนั้นจึงเป็นวิชาพื้นฐานสำหรับนักนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา การศึกษาสังคมวิทยากฎหมายอย่างเพียงพอสำหรับนักนิติศาสตร์ เพื่อการนำมาซึ่งพื้นฐานที่ง่ายต่อการเข้าใจกฎหมายมากกว่าการเข้าถึงซึ่งธรรมชาติของกฎหมาย และกฎหมายควรเป็นส่วนหนึ่งในระบบทางสังคมที่ต้องมีการจัดระบบและควบคุมประโยชน์ในทางปฏิบัติให้ไม่เกิดความขัดแย้งกันของสังคม ทำให้สังคมมีความกลมกลืน (Harmony)

แนวคิดเรื่องสังคมวิทยากฎหมาย (Sociology of Laws) ที่พาวนีย์ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎีนิติศาสตร์เชิงสังคมนั้น สาเหตุมาจากเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ในขณะเดียวกันก็มีปรากฏการณ์ที่มีจัดการสังคมในรูปแบบของสังคมอุตสาหกรรม การเรียกร้องสิทธิของกรรมมาชีพ การนำไปสู่การก่อตัวของชนชั้นกรรมมาชีพหรือชนชั้นแรงงาน ผสมกับการขยายตัวในทางเศรษฐกิจ ขบวนการแรงงานที่มีอำนาจในการต่อรองกับอำนาจใหม่ในสังคม พร้อมกับการให้ความสนใจกับความเป็นธรรมในสังคม การให้ความสำคัญกับการพิทักษ์รักษาประโยชน์ส่วนรวม แทนที่การให้ความสำคัญเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเฉกเช่นเดิม ความคิดด้านสังคมและการก่อกำเนิดของชนชั้นแรงงานจำนวนมากที่มีบทบาททางสังคมในขณะนั้นแนวคิดประชาธิปไตยทางการเมืองกำลังเฟื่องฟู ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม กฎหมายก็หนีไม่พ้นจากการปรับปรุงแก้ไขการปมพะเพาะทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ให้นักกฎหมายต้องเรียนรู้ข้อเท็จจริงทางสังคมมากขึ้น จากเดิมที่มีการใช้วิธีการแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ทางกฎหมาย และระบบกฎหมายแบบระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เมื่อกระแสทางสังคมหลังไหลเข้ามาในเขตแดนของกฎหมายมากขึ้น บรรดานักนิติศาสตร์พยายามหาทางแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงที่เปลี่ยนชั่วคราวจากแนวคิดแบบปัจเจกนิยมมาสู่หน้าที่ทางสังคม (Social duties) ทำให้

เกิดแนวคิดการรวบรวม (Collectivism) ในเชิงการปกป้องประโยชน์ส่วนรวม (Collectivist Legislation) ช่วงนี้เองที่รอสโค พาวนด์ มองเห็นปัญหาว่า กฎหมายที่ใช้อยู่นั้นมีปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น การพิจารณาคดีที่ล่าช้า การไม่ให้ความสำคัญแก่สังคม พาวนด์จึงคิดว่าการจะทำให้ปัญหาเหล่านี้หมดไปต้องทำให้นักนิติศาสตร์สนใจศึกษาสังคมอย่างกว้างๆ ไม่จำเพาะแค่นิติศาสตร์โดยแท้ แต่ต้องศึกษาให้ไกลออกไปจนถึงสังคมวิทยา กฎหมายเปรียบเทียบ ปรัชญากฎหมาย จึงจะสามารถเป็นหลักคิดของนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociological Jurisprudence) มากไปกว่านั้นคือ การปรับประโยชน์ในทางสังคม คำว่า ประโยชน์ในแนวคิดของพาวนด์ คือ ความต้องการ (Demand) ของปัจเจกชน และสังคม ที่กฎหมายมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการ (Supply) และประสานประโยชน์ให้กลมกลืน (Harmony) โดยใช้วิธีการลำดับชั้นแห่งผลประโยชน์ (Hierarchy of Interests) เป็นตัวตัดสินหากมีการขัดกันของผลประโยชน์ ตามลำดับชั้นของประโยชน์ที่มีอยู่ในสังคม คือ 1.ประโยชน์เอกชน (Individual Interests) 2.ประโยชน์มหาชน (Public Interests) 3.ประโยชน์สังคม (Social Interests) เมื่ออาศัยกฎหมายเป็นแบบวิธีของการการประสานประโยชน์ดังกล่าวนี้แล้ว กฎหมายจึงเปรียบเสมือนเครื่องจักรทางสังคมที่มีหน้าที่ในการปรับประโยชน์ของคนในสังคม โดยมีนักกฎหมายเป็นเสมือนวิศวกรที่ทำหน้าที่ควบคุมเครื่องจักรทางสังคมอีกต่อหนึ่ง จึงเป็นองค์ประกอบ ที่มา และวัตถุประสงคในการสร้างแนวคิดวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวนด์ นั้นได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องวิศวกรรมสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนของวงการอุตสาหกรรมและข้ามเขตแดนเข้ามาในสังคมและการเมือง การเรียนรู้ข้อเท็จจริงในการปรับปรุงกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดสังคมวิทยากฎหมาย การกำหนดสภาพแวดล้อมของการศึกษาสังคมวิทยากฎหมาย ตัวแปรที่สำคัญเกี่ยวกับกฎหมายนั้น คือความคิด คุณค่า และระดับของเป้าหมายที่เป็นสิ่งจำเพาะของขอบเขตของปรัชญากฎหมาย การศึกษาประโยชน์ คำว่าประโยชน์ในแนวคิดของพาวนด์ คือ ความต้องการ (Demand) ของปัจเจกชนและสังคมที่กฎหมายมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการ(Supply) และประสานประโยชน์ให้กลมกลืน (Harmony) โดยใช้วิธีการลำดับชั้นแห่งผลประโยชน์ (Hierarchy of Interests) เป็นตัวตัดสินหากมีการขัดกันของผลประโยชน์ เรื่องการปรับประโยชน์เป็นแนวคิดที่พาวนด์รับมาจากเยียร์นิกกฎหมายชาวเยอรมัน ที่ได้รับแนวคิดแบบประโยชน์นิยมของเบนธัมเป็นฐานคิดอยู่ในแนวคิดนี้คล้ายกับจริยศาสตร์ของเบนธัมในแง่ที่เป็นการแสวงหาความสุขและหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด แต่ก็ปรับคำอธิบายใหม่ เป็นการถือเอาประโยชน์เอกชนเป็นส่วนหนึ่งในเป้าประสงค์ในการเชื่อมผลประโยชน์ทั้งหลายเข้าด้วยกัน มีเพียงการมองประโยชน์ในลักษณะนี้เท่านั้น จึงจะตระหนักถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมได้ ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมอเมริกันช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจอันไพศาล ไม่เพียงจะผลักดันให้อเมริกาเลื่อนสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจที่สำคัญ หากยังนำมาซึ่งความตึงเครียดและความขัดแย้งด้านต่างๆ ในสังคมอย่างมากมายอีกด้วย จำเดิมในอดีตจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ ระบบคิดทางปรัชญากฎหมายของอเมริกันยังอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของทฤษฎีปฏิฐานนิยมทางกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่

สนับสนุนและไม่ต้องการรัฐใช้กลไกทางกฎหมายเข้าไปแทรกแซงเรื่องทางเศรษฐกิจหรือสังคม หรือหากจำเป็นให้แทรกแซงแต่น้อยที่สุด คงไม่น่าสงสัยมากนักถึงอิทธิพลของอุดมการณ์เสรีนิยมที่มีต่อกฎหมายในส่วนระบบคิดเชิงปรัชญากฎหมายในยุคสมัยดังกล่าว จึงค่อนข้างเป็นแบบสำเร็จรูปในตัวเองอีกทั้งยึดมั่นในแนวคิดแบบเสรีนิยมทางกฎหมาย (Legal laissez-faire) พาวนจึงคิดค้นแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยเห็นว่า มีการพิจารณาลำช้าของศาลและไม่ยอมรับบริบททางสังคมของคณะลูกขุน ทฤษฎีว่าด้วยผลประโยชน์ของพาวนจึงเริ่มจากกำหนดสภาพปัญหาที่ขัดแย้งซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม คือ ประโยชน์เอกชน (Individual Interests) ประโยชน์มหาชน (Public Interests) ประโยชน์สังคม (Social Interests) พร้อมกับเสนอคำตอบที่การหาวิธีถ่วงดุลผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันทั้งหลาย ให้เกิดความสมดุลโดยมีรายละเอียดตั้งแต่คำจำกัดความค่าว่า ผลประโยชน์ การแยกประเภทของผลประโยชน์จนถึงการนำเอาผลประโยชน์ต่างๆ ดังกล่าวมาคานกันให้เกิดการขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ให้น้อยที่สุด

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเพียงแค่แนวคิดเรื่องประโยชน์ในทฤษฎีวิศวกรรมสังคมของรอสโค พาวน เพื่อที่จะทราบถึงที่มาและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการใช้หลักเกณฑ์ประโยชน์นิยมเพียงเท่านั้น ไม่อาจกล่าวได้ว่าการสำรวจในเอกสารทุกชิ้นและบทความทุกบทความที่เป็นแนวคิดทั้งหมดของพาวนในทางนิติปรัชญา มีเพียงส่วนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดประโยชน์ของพาวน และแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อพาวนทั้งทางตรงและทางอ้อมเท่านั้น ดังนั้นประเด็นที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าอาจมีแง่มุมเดียวคือเพื่อทราบถึงแนวคิดเรื่องประโยชน์ไม่ได้ลงรายละเอียดในประเด็นอื่นๆ จึงไม่ควรนำการวิจัยดังกล่าวนี้ไปเป็นแม่บทในเรื่องอื่นที่ไม่ใช่แนวคิดแบบประโยชน์นิยม งานวิจัยนี้เป็นมูลฐานหนึ่งในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่เป็นการแนวคิดของพาวนในภาพรวม หากจะ

นำไปเรียบเรียงสามารถทำได้ในส่วนที่เป็นประโยชน์ในแนวคิดของพาวนด์เพียงคนเดียวเท่านั้น.

เอกสารอ้างอิง

- รูปทอง กว่างส์สวัสดิ์. (2531). *การศึกษาเชิงวิจารณ์หลักมโหฬารของจอห์น สจ๊วต มิลล์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- พิธินัย ไชยแสงสุขกุล. (2539). *นิติปรัชญา*. กรุงเทพฯ : เอสบีซีธุรกิจและวัฒนธรรม.
- รองพล เจริญพันธุ์. (2528). *นิติปรัชญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2528). *จริยศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2545). *กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมหน่วยที่1-8*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์.
- Antony, Q. (1973). *Utilitarian Ethics*. London : Macmillan.
- Barrow, Robin. (1975). *Plato Utilitarianism and Education*. London : Routtedqeskegan Paul.
- Earp, Edwin Lee. (1867). *The social engineer*. New York.
- H.L.A. Hart. (1961). *The Concept of Law*. England: Oxford University Press
- Joseph Clarence Verhelle. (1958). *Roscoe Pound and His Theory of Social Interests*. Chicago: Loyola University Chicago.

John M. Jordan. (1994). *Machine-age Ideology : social engineering and American liberalism, 1911–1939*.

The University of North Carolina Press.

Jeremy Bentham.(1781). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Batoche Books .

Östlund, David. (2007). A knower and friend of human beings, not machines: The business career of the terminology of social engineering, 1894–1910. *Ideas in History*, 2 (2), 43–82.

William H. Tolman. (1909). *Social Engineering*. New York:

The McGraw Publishing company.

John Stuart Mill. (1863). *Utilitarianism*. Canada: Batoche Books.

N. S. Timasheff. (1939). *An Introduction to The Sociology of Law*.

Cambridge Harvard University Committee on Research in the Social Sciences.

Wormster, R.A. (1982). *The Story of Law*. New York:

Simon and Shuster.

Lon L. Fuller. (1969).*The Morality of Law*. revised ed. New Haven:

Yale University Press.

Mathieu Deflem. (2008). *Sociology of Law Visions of a Scholarly Tradition*. England: Cambridge University Press.

Roscoe Pound. (1922). *An Introduction to the Philosophy of Law*.

New Haven: Yale University Press.

- Roscoe Pound. (1921). *The Spirit of The Common Law*. New Hampshire: Publishers Francistown.
- Roscoe Pound. (1921). Future of the criminal law. *Columbia Law Review*, 21(1), 1-16.
- Pauline McDonald. (1979). The Legal Sociology of Georges Gurvitch. *British Journal of Law and Society* 6, (1), 24-52.
- Jeremy Bentham. (1843) .*the rationale of rewards, in the works of Jeremy Bentham* vol. 2, ed. John Bowring (Edinburg: William Tait)
- James A. Gardner. (1961). *The Sociological Jurisprudence of Roscoe Pound (Part I)*. Vol.7 Rev. 1.
- Iain McLean. (2018). *What is social science?*. Retrieved from <https://www.thebritishacademy.ac.uk>.